Asiantuntijalausunto
Asianumero: E 10/2024 vp
Päivämäärä: 28.3.2024

Päivi Antikainen
Verkko-osasto, ilmasto- ja ympäristöyksikkö

Eduskunnan suuri valiokunta

Asiantuntijalausunto valtioneuvoston selvityksistä; E 9/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto teollisesta hiilenhallinnasta EU:ssa, E 10/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto - EU:n vuoden 2040 ilmastotavoite sekä eteneminen kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä, E 28/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Ilmastoriskien hallinta ihmisten ja hyvinvoinnin suojelemiseksi

Liikenne- ja viestintäministeriö kiittää suurta valiokuntaa kutsusta kuultavaksi. Liikenne- ja viestintäministeriö on osallistunut valtioneuvoston kantojen valmisteluun ja yhtyy käsittelyssä olevien E-kirjeiden mukaisiin valtioneuvoston kantoihin.

E 9/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto teollisesta hiilenhallinnasta EU:ssa

Komission tavoitteena on luoda toimiva rajat ylittävä hiilen kuljetusverkosto. Paljon investointeja vaativien putkistojen rinnalla tarvitaan turvalliset maantie-, raide- ja meriliikennekuljetukset. Siten on kannatettavaa käynnistää valmisteleva työ hiilidioksidin kuljetusten ja eri kuljetusmuotojen saumattoman yhteistoiminnan mahdollistavasta sääntelystä. Talteen otetun hiilidioksidin kuljetus laivoilla, junilla ja rekoilla tulee olla turvallista, tehokasta ja kestävää.

Teollisen hiilen hallintaan liittyy myös liiketoimintamahdollisuuksia suomalaisille kuljetus- ja logistiikka-alan toimijoille. Talteen otetulla hiilidioksidilla voi olla roolinsa myös esimerkiksi meri- ja lentoliikenteen kestävien polttoaineiden tuotannossa.

Kaukana Keski-Euroopan suurista teollisista keskittymistä ja Euroopan suurimmista vientisatamista sijaitsevalle Suomelle on tärkeää, että hiilidioksidin merikuljetuksille luodaan edellytykset myös lähimerenkulussa EU:n sisällä ja unionin satamista kolmansiin maihin. Näin erityisolosuhteemme ja todennäköisesti monia suuria jäsenmaita ohuemmat hiilidioksidin kuljetusvirtamme tulevat huomioiduiksi.

Komission aikomus edistää Kansainvälisessä merenkulkujärjestössä (IMO) maailmanlaajuista alusliikenteen ohjeistusta talteen otetun hiilen turvalliseen kuljettamiseen meritse on kannatettava ja kansainväliset toimet tulisikin nähdä ensisijaisina.

E 10/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Komission tiedonanto - EU:n vuoden 2040 ilmastotavoite sekä eteneminen kohti ilmastoneutraaliutta vuoteen 2050 mennessä

Komission tiedonannossa ei ehdoteta uusia politiikkatoimia liikenteen päästövähennysten edistämiseksi, vaan päästövähennykset nojaavat olemassa oleviin aloitteisiin ja toimiin. Liikenne- ja viestintäministeriö pitää tätä tässä vaiheessa tarkoituksenmukaisena. Keskeistä on 55-valmiuspaketin toimeenpano.

Liikenne- ja viestintäministeriö pitää hyvänä, että komissio kiinnittää tiedonannossa huomioita meri- ja lentoliikenteen uusien polttoaineiden saatavuuteen. Meri- ja lentoliikenteen päästövähennyksiä tulisi edistää ensisijaisesti riittävän määrätietoisin kansainvälisin toimin. Mahdollisesti syntyvää kaksinkertaista taakkaa tulee EU:n toimissa estää ja purkaa.

Talvimerenkulku tulee huomioida meriliikenteen päästövähennystoimissa. Lisäksi on tärkeää, että Suomessa keskeisessä asemassa olevien mitoiltaan- ja massoiltaan suurempien ajoneuvoyhdistelmien suhteellisesti alemmat päästöt huomioidaan eri aloitteissa. Myös huoltovarmuus tulee huomioida liikenteen päästövähennystoimissa.

On tärkeää, että EU:n päästökauppa pysyy EU:n ilmastopolitiikan keskiössä myös jatkossa, sillä päästökauppa mahdollistaa päästöjen vähentämisen mahdollisimman kustannustehokkaasti ja ennakoitavasti koko EU:n alueella.

Taakanjakoasetus ei nykymuodossaan edistä kustannustehokkaasti ja kestävästi siirtymää kohti EU:n ilmastoneutraaliutta. Jäsenmaiden päästövähennysvelvoitteiden välisten erojen tulee kaventua merkittävästi tai poistua vuoteen 2040 mennessä, mikäli taakanjakoasetus säilyisi nykymuotoisena. Kustannustehokkuuden edistämiseksi taakanjakosektorilla olisi tärkeää mahdollistaa joustojen käyttö nykyistä laajemmin. On myös tärkeää arvioida, missä määrin nykyisen taakanjakosektorin päästöjen vähentäminen voisi edetä uuden jakelijoiden päästökaupan (ETS2) ja sen tehostamisen kautta.

E 28/2024 vp Valtioneuvoston selvitys: Ilmastoriskien hallinta ihmisten ja hyvinvoinnin suojelemiseksi

Tiedonannon tavoite vahvistaa ilmastoriskeihin varautumista sekä turvata yhteiskunnan toimintojen ja palveluiden saatavuutta riskien lisääntyessä on kannatettava.

Äärimmäisistä sääilmiöistä voi aiheutua mittavia vahinkoja infrastruktuurille ja yhteiskunnan toimintavarmuudelle. Infrastruktuuriin liittyvien taloudellisten vahinkojen vuoksi on erityisen olennaista hyödyntää mahdollisuudet varautua riskeihin jo suunnitteluvaiheessa. EU:n tavoite infrastruktuurin peruskorjausasteen nostamisesta parantaa samalla ilmastokestävyyttä.

On tärkeää, että tiedonannossa esitettyihin toimiin sisältyy laaja, jo valmisteilla oleva infrastruktuuristandardien päivitys koskien erityisesti yli 30 vuoden elinkaaren omaavaa energia- ja liikenneinfrastruktuuria sekä rakennuksia. Liikenneinfrastruktuurin ilmastokestävyyden vahvistamista rajoittaa huomattavat tietopuutteet, joita komissio pyrkii korjaamaan ensisijaisesti Euroopan laajuisen liikenneverkon (TEN-T) sopeutumistarpeiden ja investointiprioriteettien määrittämiseksi.